

A nők dicsérete a Római levélben

Ha elfogulatlanul olvassuk Pál üdvözlőit a Rómaiakhoz írt levél utolsó fejezetében, akkor furcsa csodálkozás vesz erőt rajtunk. Olyan valaki ír itt, aki együtt dolgozott nőkkel, megtanulta becsülni őket, és nem fél attól, hogy egy férfiak által meghatározott világban hangot is adjon egyenrangú „nővérei” iránti nagybecsülésének. S éppen azért, hogy teljesen személyes hangon teszi ezt, nyilvánvalóvá teszi azt a magatartásváltozást, amely a férfiak nőkkel kapcsolatos bánásmódjában következett be a korai egyház házi gyülekezeteiben, minden korábbi kioktatás ellenére.

Régebbi szentírás-magyarázók nemigen szenteltek figyelmet ezeknek az üdvözlő mondatoknak. Vagy átsiklottak rajtuk, mivel semmilyen hitbéli tanítást nem tartalmaznak, vagy pusztán formális üdvözlőkké értékelték le őket, sőt egyenesen kétségbe vonták hitelességüket. A név szerint megnevezettek *személyeknek* nevezték, és így kivonták magukat annak tudomásul vétele alól, hogy a megnevezettek harmada nő.

Tartsuk szem előtt: az Újszövetséget férfiak írták, és kereszténységüket a férfias gondolkodás és cselekvésmód határozta meg. Csak igen kevés szövegrészletben támad olyan rés, amelyen keresztül észrevehetjük, hogy a kereszténység felépítésében nők is közreműködtek, s így ők is meghatározták azt. Az elfogulatlan kutatás még további felismeréseket fog napvilágra hozni erre nézve. Mindenesetre ha nem szentelnénk figyelmet a Róm 16,1-16-ban olvasható, nőknek szánt üdvözlőteknek, akkor semmibe vennénk a pogányok misszionáriusának szívügyét. Pál éppen azért áll itt közelebb a történelmi valósághoz, mint bármely más levélrészletében, mert nem teologizálva beszél, hanem egészen személyes hangon, missziós tapasztalatai alapján.

A Galata-levél 3,27-28-ból tudjuk, hogy Pál a Krisztus Lelkétől áthatott egyházközség ideális képének megformálására törekszik: „Hiszen mindannyian, akik megkeresztelkedtetek Krisztusra, Krisztust öltöttétek magatokra [ruházatként]. Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert ti mindnyájan egyek vagytok Krisztusban.” Ezek nem voltak üres szavak Pál számára. A férfiak és nők számára küldött, szív-

ből jött üdvözlők igazolják számunkra, hogy ő maga milyen konkrétan élte meg az összes megkeresztelték együttetését. Az üdvözlő vonzódás e nyelvezte olyan közösségre utal, amelyben zsidók és pogányok, férfiak és nők legyőzték szétválasztottságukat, és vállvetve dolgoztak együtt Jézus követésében. Ez a nyelvezet ténylegesen annak az olajnak az illatát árasztja, amellyel valamennyien fel lettek kenve a keresztségben. Egy olyan kultúrában, amelyben a nőket kizárták a közéletből és a nyilvános ténykedésből, Pál szokatlan nyelven karizmatikus munkatársaiként próbálta meg méltatni a missziós tevékenységet folytató nőket.

Illyés Gyula Ditirambus a nőkhöz (részlet)

*Nem a zablák, nem a csengések,
hanem a kosáron a fül:
nem az ostromok, a bekerítések;
hanem a korall-sor a nyak körül,
meg a tűzhely körüli székek;
nem a viharok, a mének, a diadalzengések,
hanem a szítaszél-veregetések,
ha a liszt megtömörül,
hanem a néma kitékintések
a téli ablak függönye mögül:
nem a havasok, a jeges meredélyek,
hanem a kézímunkázó vetések,
a vasárnap is orsóporgetők,
hanem a csecsemő-lebegtetések,
hanem a csermelyek, a csevegők,
nem a vezényszó: Rohamra! s Imához!
Hanem a megfordított vánkös.*

A tények nyelve

Róma fővárosi gyülekezetét nem Pál alapította, de ismeri az egyházközség néhány tagját, akik vele együtt tevékenykedtek az igehirdetésben a Földközi-tenger keleti vidékén. Azzal, hogy üdvözlőt küld nekik, és egyúttal meleg érzelmekkel emlékezik meg rendkívüli erőfeszítéseikről, dicsérve kiemeli őket a gyülekezetből, példaképpé teszi, és megerősíti őket szolgálatukban. Így nyerünk bepillantást a római keresztények tényleges együttélésébe: A nemzetek és nemek különbsége megszűnt; valamennyiüket szentként üdvözlöi Pál, a nők nem kevésbé szentek és nem kevésbé aktívak,

mint a férfiak. Tíz nőnek küldi üdvözlőt, kettő kivételével valamennyinek név szerint.

Azzal kezdi, hogy ajánlással emeli ki egy Föbe nevű nőnek, a levél átadójának érdemeit, és felhívja a római gyülekezetet, hogy különleges módon támogassa éppen ezt a diakónusi hivatalban jelentős nőt. Róla, „nővérünkről” az áll a latin szövegben, hogy *est in ministerio Ecclesiae, quae est in Cenchris*. Fridolin Stier így fordítja az itt használt görög *diakonosz* szót tartalmazó kifejezést: *a kenkreai gyülekezet szolgálati hivatalában áll* (Kenkrea Korinthus közelében fekszik, ahonnan Pál a Római levelet írta). Luther hozzátette az említett nő nevéhez a félreérthetetlen

nőnemű névelőt; ő még nem tudhatta, hogy eredetileg a felsorolásban szereplő *Júniasz* is nő volt, mert csak egy másoló változtatta a nő *Júniát* férfi *Júniásszá*, mivel Pál „tekintélyes apostolként” említi őt férjével, Andronikusszal együtt – azaz ugyanúgy „apostolnak” nevez egy nőt, mint egy férfit. Ami a későbbi korokban botrányosan hangzott, az Pál számára magától értődő volt, mivel a tényekből indul ki: a nők, akárcsak a férfiak, segítőtársak Krisztus Jézusban. A nők működésének leírására Pál ugyanazt a szót használja (gör. *kopian* = fáradozik, bajlódik, vesződik), mint amellyel saját igehirdetését jellemzi: „Köszöntések Máriát, aki sokat fáradt értetek!” (6. v.) „Köszöntések Trifénát és Trifőszát, akik az Úrért fáradoznak!” (12. v.) *Priskához és Aquilához* hasonlóan (3. v.) *Andronikusz és Júnia* is (7. v.) partnerekként misszionáló házaspárt alkotott, csak Priskával és Aquilával kapcsolatban Pál kifejezetten is kiemeli, hogy ketten vezetik a házukban összegyűlő közösséget. A 15. versben aztán még egy harmadik párnak, Filologusznak és Júliának is szól az üdvözlő.

A nagybecsülés nyelve

Pál törekedett arra, hogy név szerint üdvözöljön mindenkit, akit megismert, és egyúttal kifejezze háláját, a köztük lévő tíz nőnek azonban többel tartozik: saját bőrén tapasztalta meg nagylelkűségüket és gondoskodásukat. Főbét nagy szolgálatkészsége miatt dicséri: „sokaknak volt támasza, nekem magamnak is” (2. v.).

Ellentétben az akkori, de még a mai szokásokkal is, hogy egy házaspár

közös működése esetén csak a férfit nevezik meg, Pál képes arra, hogy együtt gondolja el a férfit és a nőt, és mindkettőjük számára kifejezze hálás érzelmeit: „Köszöntések Priskát és Aquilat..., *ők életüket kockáztatták értem*” (3. v.). Ugyanez érvényes Andronikusra és Júnára: mindkettőjüket „*rokonainak és fogolytársainak*” nevezi, „*akiket az apostolok körében nagyra becsülnek, s akik nálam is előbb lettek Krisztus híveivé*” (7. v.). Ki ne érezné Pálnak Jézus Lelke révén létrejött mélységes ösztartozását ezekkel a férfiakkal és nőkkel? Különösen szívélyes üdvözléssel ajándékozza meg „*a szeretett Persiszt, aki sokat fáradt az Úrért*” (12. v.). Pál el tudja képzelni a testvérpár „*Nereuszt és nővérét*” (15. v.) mint fiút és anyját, és semmi esetre sem feledkezik meg arról, hogy a nőt is üdvözlje, amikor férfiakról esik szó: „*Köszöntések Rúfust, az Úr kiválasztottját, és anyját, aki nekem is anyámmá lett*” (13. v.).

A melegsívűség nyelve

Annak beismerésével, hogy úgy érzi, anyjaként szereti őt egy nő, egy másik pedig nővéreként a támasza, Pál az emberek közti érzelmek olyan gazdagsága mellett tesz hitet, amelyet egy patriarchális irányultságú gyülekezet

nem képes megadni. Ez az érzelmi hangsúlyú vallomás világossá teszi, hogy Pál itt nem az üdvözlések formális nyelvét használja. Meleg szavakat talál, amelyek megéreztetik velünk, miféle új szellemiség vezette egymáshoz ezeket a férfiakat és nőket. Így aztán azon sincs mit csodálkozni, hogy Pál felszólítja a római közösséget: „*Köszöntések egymást szent csókkal*” (16. v.)! Aligha felelt meg akkoriban mindenkinek az úrvacsora előtti „szent csók”, amely már nem csupán az udvarias testvéri csók, hanem immár az a rendeltetése, hogy a kölcsönös testvéri összetartozást fejezze ki.

Később aztán jött is a tilalmak hideg nyelve! Mert bizonyára azzal sem értett egyet mindenki akkoriban, hogy nőt ily módon emeljenek ki, és dicsérjenek. Alighanem emiatt akarták visszatéríteni Pált a józan férfias belátásra, és csempészték be az első korinthusi levélbe az alábbi betoldást: „*Ahogy a szentek minden gyülekezetében szokás, a nők hallgassanak az összejövetelen; nincs megengedve számukra, hogy beszéljenek*” (1Kor 14,34). Ez a történetkritikai szentírás-magyarázat által későbbi betoldásként értelmezett tilalom árulkodik a terjedő hidegről, és arról, hogy már hamarosan Pál halála után megkezdődött a nők lealacsonyítása,

elnyomása és kizárása, ami a katolikus egyházban mindmáig tart. Annál erősebben különül el ettől az a melegsívű, testvéri légkör, amelyet a Római levél üdvözléseinek nyelvéből ma is ki lehet érezni.

És aki úgy véli, Pál túlságosan nagyokat mondott, amikor a nőt üdvözölte – végül is agglegény volt, és mint ilyen túlságosan könnyen bedőlhetett a női bájnak –, annak meg kell kérdeznie magától, vajon egyházaink férfias, érzelemszegény nyelvezete elegendő-e ahhoz, hogy vonzóvá tegye őket a mai ember számára.

Szívből kívánom, hogy a katolikus főpapokat megfertőzze Pál testvéri szívélyessége, és így szóljanak önmagukhoz: Nyissátok ki a szemeteket, és nézzétek meg, kik tevékenykednek a plébániákon! Egykor is úgy volt, és ma is a nők vitalitása és karizmája határozza meg az egyházközségi légkört! Semmibevételük, valamint kitaszítottóságuk az összes egyházi hivatalokból ellentmond Jézus szellemének, és botrány egy olyan világban, amely egyre határozottabban felismeri, hogy csak a férfiak és nők együttműködésével lehet békésebb jövőt építeni.

Irmgard Rech

Forrás: Imprimatur, 2008/7

